

Geológia

Hradová je budovaná dolomitmi a vápencami pochádzajúcimi z obdobia druhohôr. Severnú, severozápadnú a západnú stranu masívu lemujú vekovo najstaršie dolomity svetložedej, miestami až bielej farby. Pri južnom a juhovýchodnom okraji vystupujú na povrch pestré pieskovcovo-bridlíčnaté súvrstvia. V hrebeňovej časti Hradovej sú obnažené bralá, tvorené svetlosivými, masívnymi tisovecko-furmaneckými vápencami. Vznikli pred 200 miliónmi rokov nahromadením drobných útesotvorných organizmov v širokej šelfovej zóne teplého plytkého mora. Tisovecko-furmanecké vápence na niektorých miestach postupne prechádzajú do šedých, lavicovitých vápencov - tzv. dachsteinských vápencov. Krasovým zvetrávaním vápencov sa na Hradovej počas miliónov rokov vytvorili charakteristické oblé tvary skál, škrapy, krasové dutiny a jaskyne. Dachsteinské vápence vo vrcholových partiách Hradovej obsahujú fosílné pozostatky druhohorných organizmov.

Lesy

Lesy sú najrozšírenejším typom vegetácie na Zemi a preto majú medzi ekosystémami nezapomeniteľné miesto. Patria k najvýznamnejším producentom kyslíka, k najvýraznejším faktorom regulácie klímy a k nenahraditeľným biotopom množstva rastlinných či živočíšnych druhov. V Národnej prírodnej rezervácii Hradová sa nachádzajú lesy ochranné s vekom stromov do 150 rokov. Najrozšírenejšou drevinou je buk a hrab. Ďalej sa tu tiež vyskytuje javor, jaseň a bresta. Na severných expozíciách je zastúpená jedľa a jarabina, na južných zase smrekovec a borovica sosna. Lesné porasty Hradovej sú lokalizované spravidla na skalnatých pôdach so sklonom častokrát 80 - 100 % a preto plnia prevažne funkciu pôdoochrannú. Ťažba drevnej suroviny je tu vylúčená a porasty sú ponechané na samovoľný vývoj a prirodzenú obnovu. Sú bez zásahu.

Tisovský hrad

Ruiny stredovekého hradu pozostávajúce z opevnenia, polygonálnej veže vstupnej brány a prístupovej cesty. Opevnenie smeruje zo severovýchodu na juhozápad v dĺžke 44 metrov. Na najvyššom bode opevnenia sa nachádzajú základy veže s päťuholníkovým interiérom ktorá bola primurovaná k vnútornej strane opevnenia. Vstupná brána bola odkrytá počas výskumu v roku 1997. Zachovali sa v nej kamenné ložiská dvojkrídlovej brány otvárajúcej sa do vnútra ako aj drážka pre padaciu mrežu. Objekt brány je murovaný z miestneho vápencového lomového kameňa podobne ako opevnenie a veža. Náročia a oblúk brány boli armované opracovanými kamennými blokmi. Prístupová cesta viedla hrebeňom a južným úbočím Hradovej. Pre absenciu nálezov a ďalších stavieb sa predpokladá že hrad nebol dokončený. Jeho vznik sa predpokladá do obdobia po tatárskom vpáde (r.1241) keď sa po stiahnutí tatárov očakával ich nový vpád na naše územie. Druhá domienka predpokladá výstavbu hradu v 15. storočí keď sa v okolí usadzovali bratrci a Muránsky hrad bol obsadený vojskom Jána Jiskru z Brandýsa.

Štyristo metrov západne od Starého hradu sa nachádza dominanta Hradovej Okružla skala. Na jej vrchole a pod jej západnou stranou sa zachovali ruiny nedokončeného stredovekého opevnenia so vstupnou bránou. Ako v prípade Starého hradu aj tu je absencia ďalších stavieb a nálezov. Predpokladá sa že obidve pevnosti vznikali súčasne a neboli dokončené. Prístupová cesta k Novému hradu viedla západným hrebeňom a južným úbočím. K obidvom hradom sa viaže množstvo povestí a legend. Najznámejšia povesť je o krásnej Vande dcere husitu Uderského ktorá bývala na tisovskom hrade a bránila hrad pred nepriateľmi. Sú známe aj ďalšie povestí a legendy ktoré sú spojené s Hradovou a tisovským hradom.

Osídlenie Hradovej

Na tejto vrcholovej lúke stála v mladšej a neskoršej dobe bronzovej osada ľudí kyjatickej kultúry. Ľud tejto kultúry osídlil v rokoch 1100 - 700 pred n. l. juh stredného Slovenska a sever stredného Madarska. Zaoberal sa najmä poľnohospodárstvom, zvládol výrobu bronzu a železa, budoval hradiská, obýval jaskyne. O zložení potravy vypovedá množstvo zubov a kostí domácich zvierat a diviny ktoré sa našli pri ohniskách. Textilnú produkciu potvrdzujú objavy praslenov a tkáčskych závaží. Z ostatných nálezov sú to predovšetkým fragmenty užitočnej keramiky, kamenné nástroje, množstvo železnej rudy a trosky ako aj drobné bronzové a železné predmety.

Milí návštevníci

- nepoškodujte, neníchte, nezabíjajte, nezbierajte či nechytajte rastliny a živočíchy
- neníchte prostredie, v ktorom žijú
- nepoškodujte, neníchte a nezbierajte chránené skameneliny a nerasty
- nezbierajte lesné plody
- zachovajte pokoj a ticho
- všetky odpadky si odneste so sebou
- vodiť psa môžete len na vodiacom remeni
- nevstupujte do nesprístupnených jaskýň a priepastí
- rešpektujte nočný život voľne žijúcich živočíchov a v území národného parku sa pohybuje len od svitania do súmraku

Motoristi

Vjazd a stálie motorovým vozidlom na území národného parku a jeho ochranného pásma je zakázaný (neplatí pre štátne cesty). Taktiež jazda na snežných skútroch, motorových štvorkolkách a motocykloch je na území národného parku a jeho ochranného pásma zakázaná. Na trase Javoriny - Veľká lúka je možný vjazd autobusom po uhradení vstupného v Informačnom stredku Správy NP Muránska planina. Denne sa umožní vjazd maximálne dvom autobusom.

Peší turisti

Pohybuje sa len po vyznačených turistických chodníkoch, naučných chodníkoch, trasách k naučným lokalitám a po miestach vyhradených pre pohyb peších návštevníkov.

Cykloturisti

Pohybuje sa len po štátnych cestách, po trasách vyhradených pre cykloturistiku a v ochrannom pásme po miestnych a účelových komunikáciách.

Lyžiar

Na bežeckých lyžiach sa pohybuje po vyznačených turistických chodníkoch a trasách a miestach na to určených. Zjazdové lyžovanie vykonávajú len na udržiavaných zjazdových tratiach v blízkosti obcí a rekreačných stredísk.

Zakladat ohňa

môžete iba na miestach vyhradených na stanovanie a na existujúcich ohniskách do 10 m od uzavretých stavieb.

Jazdci

Pre jazdu na koni sú vyhradené trasy a miesta.

Stanovať

môžete na týchto miestach: Veľká lúka - Piesok, Nižná Klaková - zrúbová turistická útlúha, dolina Trsteník Na jednom mieste môžete stanovať najviac dve noci.

Horolezci, skalolezci

Liezť v národnom parku môžete len na týchto miestach: Tesná skala (k.ú. Muráň) Rozštiepená skala Hrdzavá dolina, (k.ú. Muráň)

Bivakovať

(t.j. prenocovať bez prístrešku alebo v stane a bez ohňa) môžete od súmraku do svitania najviac do 100 m od vyznačeného turistického chodníka Bivakovanie je zakázané vo všetkých maloplošne chránených územiach (napr. v prírodnej rezervácii).

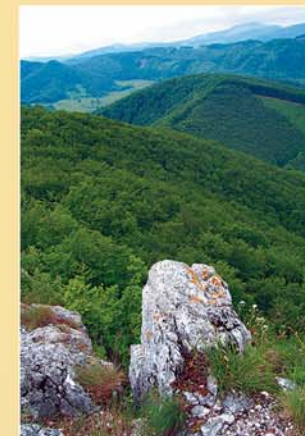
Zjazdové lyžovanie

je možné vykonávať na zjazdových tratiach Muráň - Hôrka, Predná hora - rekreačný areál Pohorelská Maša - Gindura, Závadka n/Hronom, Polomka, Tisovec - Bánovo.

Projekt Naučný chodník Hradová realizovalo Mesto Tisovec v spolupráci so Správou Národného parku Muránska planina a Lesmi SR, š.p. - závod Rimavská Sobota.

Naučný chodník Hradová

Texty na panely vytvorili pracovníci Správy Národného parku Muránska planina, Mesta Tisovec, Lesov SR, š.p. - závod Rimavská Sobota, Ing. Dušan Hutka

Foto: Milan Slabej, pracovníci Správy Národného parku Muránska planina, Lesov SR, š.p. - Rimavská Sobota, Mesta Tisovec

K budovaniu chodníka prispeli: Služby Mesta Tisovec s.r.o., Mestské lesy s.r.o., pracovníci na aktívnej činnosti, turistický oddiel KOS Rimavská dolina, študenti SOŠ - Tisovec, Stolnotenisevský klub Tisovec, Volejbalový klub Tisovec, SKI - klub Tisovec, dobrovoľníci.

Všetkým, ktorí prispeli svojou aktivitou alebo finančnými prostriedkami za pomoc ďakujeme!

Budovanie Naučného chodníka Hradová finančne podporili

Chránené územia v Tisovci

Národná prírodná rezervácia Šarkanica

Výmera: 454,75 ha
Rok vyhlásenia: 1984
Predmet ochrany: NPR je vyhlásená na ochranu geologicky a geomorfologicky významnej časti Muránskej planiny so zachovalými prirodzenými skalnými a lesnými biocenózami s bohatým zastúpením chránených a iných zriedkavých i ohrozených druhov rastlín a živočíchov.

Národná prírodná rezervácia Káster

Výmera: 57,73 ha
Rok vyhlásenia: 1984
Predmet ochrany: Ochrana ukážok krasového reliéfu a zachovalých lesných spoločenstiev, čo sú významné prírodné a krajinárske hodnoty masívu Kásteru v Muránskej planine. Vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele.

Chránený areál Vachtové jazierko

Výmera: 0,6753 ha
Rok vyhlásenia: 1997
Predmet ochrany: CHA je vyhlásený z dôvodu zabezpečenia ochrany mokradného spoločenstva s masovým výskytom chránenej a ohrozenej vachty trojlístej (*Menyanthes trifoliata*).

Prírodná rezervácia Čertova dolina

Výmera: 49,02 ha
Rok vyhlásenia: 1993
Predmet ochrany: Ochrana cennej lokality so zachovalými lesnými spoločenstvami s jedlou, smrekom, bukom a cennými listnáčmi na vápencovom podloží, s výrazným krasovým reliéfom, rozľahlým jaskynným systémom Čertovej jaskyne a tiesňavovitými úsekmi potoka s vodopádmi.

Prírodná rezervácia Hlboký jarok

Výmera: 34,41 ha
Rok vyhlásenia: 1988
Predmet ochrany: Vzácna prírodovedná lokalita s typickým fluvio-krasovým reliéfom, s tiesňavovitým zahlbením meandra Hlbokého jaroku, s povrchovými a podzemnými krasovými formami v Spišsko-gemerskom krase na Muránskej planine.

Prírodná rezervácia Rosiarka

Výmera: 5,87 ha
Rok vyhlásenia: 1997
Predmet ochrany: PR sa vyhlasuje z dôvodu zabezpečenia ochrany lokality s výskytom zriedkavého, reliktného a chráneného druhu valdštajnky trojpočetnej magicovej (*Waldsteinia ternata* ssp. *Magicii*).

Prírodná rezervácia Nad Furmancom

Výmera: 2,78 ha
Rok vyhlásenia: 1983
Predmet ochrany: PR sa vyhlasuje z dôvodu zabezpečenia ochrany lokality s výskytom zriedkavého, reliktného a chráneného druhu valdštajnky trojpočetnej magicovej (*Waldsteinia ternata* ssp. *Magicii*).

Prírodná rezervácia Trstie

Výmera: 28,71 ha
Rok vyhlásenia: 1980
Predmet ochrany: PR je vyhlásená na ochranu zachovania prirodzených slatinonoraše-linných biocenóz Revúckej vrchoviny s výskytom zriedkavých spoločenstiev a druhov rastlín (napr. rosička okrúhlostá), súčasne aj pamätného miesta na učiteľa a významného botanika Václava Vraného (1851-1929).

Prírodná rezervácia Suché doly

Výmera: 257,4601 ha
Rok vyhlásenia: 1953
Predmet ochrany: PR je vyhlásená na ochranu krasového reliéfu s množstvom krasových jám, ponorov, škrapových polí, jaskynných systémov, ako aj biotopov zriedkavej fauny a významnej xerotermej vegetácie na vedecko-výskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele.

Hradová

Chránený areál Tunel pod Dielikom

Rok vyhlásenia: 1997
Predmet ochrany: CHA je vyhlásený z dôvodu zabezpečenia ochrany zimoviska netopierov, ktoré sa početnosťou a druhovým zložením zimujúcich netopierov zaraďuje k najvýznamnejším zimoviskám v európskom meradle.

Lesy a lesníctvo v minulosti

Rozvoj priemyslu v Tisovci v podobe ťažby a spracovania nerastných surovín spôsobil zvýšený dopyt po drevnej surovine. Už v 16. storočí sa Tisovec spomína ako banské mesto, v ktorého okolí sa ťaží predovšetkým striebro a železo. Zabezpečenie dreva pre bane a dreveného uhlia pre hute bolo neodmysliteľnou súčasťou baníctva a hutníctva. Historické pramene uvádzajú uhliská na Hradovej ako jedny z najstarších v okolí Tisovca.

Pomerne zavčasu sa však dospelo k poznatku, že lesné hospodárstvo zamerané len na produkciu dreva môže viesť k pustošeniu lesov. Ochranu lesov štátom a štátny dozor nad nimi výrazne uplatnil Tereziánsky lesný poriadok z roku 1769. V ňom boli zahrnuté modernejšie spôsoby hospodárenia, ktoré ukončili etapu neprimeraných metód hospodárenia a súčasne umožnili vznik a vývoj novodobého lesníctva.

Fauna a flóra

Charakter vegetácie Hradovej určujú najmä lesy, ktoré pokrývajú takmer celé územie rezervácie. Najviac zastúpenou drevinou je buk lesný (*Fagus sylvatica*). Na južných a juhovýchodných svahoch, ako aj v hornej - hrebeňovej časti dominuje pestrá xerotermná vegetácia. Práve tieto miesta, ako aj otvorené nezapojené trávnaté svetliny sú druhovo najpestrejšie. V skalných štrbinách vápencových brál rastie najzaujímavejšia rastlina Muránskej planiny - lykovec muránsky (*Daphne arbuscula*), nájde tu aj poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*), klinček včasný (*Dianthus hungaricus*), prvosienu holú (*Primula auricula*), nevädzu Triumfettovu (*Cyanus triumfettii*) a mnohé ďalšie druhy rastlín.

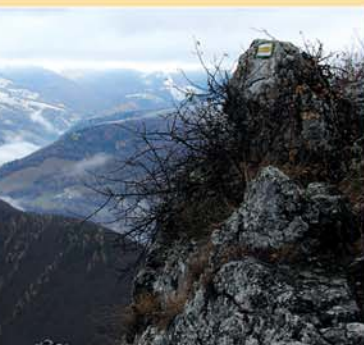

Faunu Hradovej, tvorenú najmä bohatými a pestrými spoločenstvami živočíchov lesných biotopov horského a podhorského

charakteru, obohacujú aj viaceré teplomilné druhy skalných krovinatých lesostepí. Faunu veľkých cicavcov charakterizuje výskyt jelenej a srnčej zveri. Prirodzene sa tu vyskytujú veľké šelmy - vlk obyčajný (*Canis lupus*), medveď hnedý (*Ursus arctos*) a rys ostrovid (*Lynx lynx*). Lesné a skalné biotopy, najmä dutiny a štrbiny umožňujú existenciu viacerých druhov netopierov. Vtáctvo Hradovej zahŕňa okrem početných druhov horských a podhorských lesov viaceré druhy skalných stanovíšť.

Čeremošná

Strelnica (Sajba)

Ostrá

Rejkovo

Klen

Obadovo oko

Tisovská Polana

Červená

Okrúhla skala

Káster

Strieborná

Kučelach

Huta

Kľak

Kozí chrbát

